

TÜRKİYE MÜTEAHHİTLER BİRLİĞİ
ÜLKE BİLGİ NOTLARI

KUZEY KIBRIS TÜRK CUMHURİYETİ

MART 2021

ÜLKE KİMLİK KARTI

RESMİ ADI	KUZEY KIBRIS TÜRK CUMHURİYETİ
RESMİ DİLİ	TÜRKÇE
DİN	MÜSLÜMAN
PARA BİRİMİ	TL
BAŞKENTİ	LEFKOŞA
YÖNETİM BİÇİMİ	PARLAMENTER DEMOKRASİ
CUMHURBAŞKANI	Ersin TATAR
BAŞBAKAN	Ersan SANER
YÜZÖLÇÜMÜ (km ²)	3 241.68
NÜFUS (kişi) (2021-Ocak)	382 230
ULUSLARARASI TELEFON KODU	392
GSYH (milyar TL) (2019)	21.4
ENFLASYON ORANI (TÜFE) (%) (2020)	15.03
DÖVİZ KURU (TL/\$) (2021-MART)	7.24

T.C. LEFKOŞA BÜYÜKELÇİLİĞİ

Ali Murat Başçeri / Büyükelçi

Adres : Bedrettin Demirel Caddesi, Lefkoşa-Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti

Telefon : +90 (392) 600 3100

E-posta : lefkosa.konsolosluk@mfa.gov.tr

T.C. LEFKOŞA TİCARET MÜŞAVİRLİĞİ

Hayrettin Yücel / Ticaret Başmüşaviri

Adres : Turkish Embassy Office of the Commercial Counsellor
Bedrettin Demirel Cad., Lefkoşa / K.K.T.C.

Telefon : +392 228 89 84

E-posta : lefkosa@ticaret.gov.tr

KUZEY KIBRIS TÜRK CUMHURİYETİ ANKARA BÜYÜKELÇİLİĞİ

Kemal Köprülü / Büyükelçi

Adres : Rabat Sokak No:20, G.O.P., Ankara

Telefon : +90 (312) 446 01 85

E-posta : ankara@mfa.gov.ct.tr

GENEL GÖRÜNÜM

Kıbrıs Adası Doğu ve Batının kesişme noktasındadır. Stratejik konumu nedeniyle tarih boyunca birçok medeniyet tarafından istila edilip yönetilmiştir. Ada, Asurlular, Mısırlılar, Persler, Romalılar, Araplar, Tapınak Şövalyeleri, Lüzinyanlar, Venedikliler, Osmanlı İmparatorluğu olmak üzere 1571'den 1878'e Türkler ve 1878'den 1959'a kadar Birleşik Krallık tarafından yönetilmiştir.

Osmanlı yönetiminde Rum Ortodoks inancı iade edilmiş ve Başpiskopos Ada'daki Rum Ortodoksların lideri olarak kabul görmüştür.

1821'deki Yunan Bağımsızlık Savaşıyla Kıbrıs'ta Rum-Yunan Milliyetçiliği yükselişe geçmiş ve Megali İdea olarak bilinen Elenizm'i tekrar canlandırma fikri başlatılmıştır.

1878 Kıbrıs Konvansiyonu kapsamında, Ada, Osmanlı İmparatorluğu'nun bir parçası olarak kalmakla birlikte Birleşik Krallık yönetimine geçmiştir.

Osmanlı İmparatorluğu I. Dünya Savaşı'na katılınca 1914 tarihinde Kıbrıs Birleşik Krallık tarafından ilhak edilmiştir.

1925'te Kıbrıs resmen Birleşik Krallık, Kraliyet Kolonisi olarak deklare edilmiştir. 1931 tarihinde Kıbrıslı Rumlar Ada'daki Birleşik Krallık mevcudiyetine karşı ayaklanmış, 15 Ocak 1950 tarihinde Rum Ortodoks Kilisesi Ada'nın Yunanistan tarafından ilhakı hususunda plebisit düzenlemiş ve 1 Nisan 1955'te Kıbrıslı Rumlar Yunanistan ile işbirliği içerisinde bu hedef doğrultusunda silahlı mücadele kampanyası başlatmıştır.

Kıbrıs Rum terörist organizasyonu EOKA şiddet olaylarında bulunarak Kıbrıs'ın Yunanistan'a ilhakı için ENOSİS'i ön plana çıkarmıştır. Kıbrıslı Rumlar'ın ENOSİS istenci Ada'nın Yunanistan'a ilhakı fikrine karşı çıkan Kıbrıs Türkleri tarafından reddedilmiştir.

1959 itibariyle Ada'daki durum Birleşik Krallık için de dayanılmaz bir hal almıştır. 1959'da Londra ve Zürih Antlaşmalarıyla bir uzlaşma sağlanmış ve 1960'da Kıbrıs Cumhuriyeti Kıbrıslı Türkler ve Kıbrıslı Rumların ortaklığı esasında iki uluslu bir devlet olarak kurulmuştur. Bu uzlaşıyla Ada bağımsızlığını kazanabilmiş aynı zamanda Birleşik Krallık da iki askeri egemen üs elde edebilmiştir.

1960 Cumhuriyeti iki toplumlu bir Ortaklık Devleti olarak Ada'nın siyasi eşitliği olan Kıbrıs Türk ve Kıbrıs Rum halklarını yeni Cumhuriyetin Kurucu Ortakları olarak tanımıştır. 1960 Kıbrıs Cumhuriyeti'nin Anayasası esasen fonksiyonel bir Federasyon için tasarlanmıştır. Doğumlar, ölümler, evlilikler, okullar, futbol kulüpleri, çöp toplama ve Belediye vergileri gibi toplumsal işlevler her toplumun yerel idareleri tarafından ayrı olarak ifa edilmiştir. Uluslararası düzeyde 1960 Kıbrıs Cumhuriyeti'nin tek hukuki kimliği söz konusu olmuş ve BM'e üye olunmuştur.

Ne yazık ki, 1960 Ortaklık Cumhuriyeti sadece üç kısa yıl sürebilmiştir. Ada'nın Yunanistan'a ilhakını öngören ve BM belgesi olarak da (A/33/115) yayımlanan Akritas Planı Rumlar tarafından terkedilmemiştir. Dolayısıyla, Kıbrıslı Rumlar Kıbrıslı Türkler açısından kendilerini eşit ortak statüsünden bir azınlığa indirgeyen Anayasal tadilatlar yapılması teklifinde bulunmuştur.

Anayasa ve diğer iki toplumlu konulardaki anlaşmazlık birçok Kıbrıslı Türk sivilin hayatını kaybettiği 1963'ün trajik olaylarına neden olmuştur. Bu noktada Kıbrıslı Rumlar silah zoruyla 1960 Ortaklık Cumhuriyeti'ni gasp ederek Kıbrıslı Türkleri tüm devlet organlarından dışlamış ve Anayasa'ya aykırı olarak Anayasa'nın temel hükümlerini tek taraflı olarak değiştirmiştir.

Bunun neticesinde Başkent Lefkoşa'da nüfusun fiziki olarak ayrılığı Yeşil Hat ile belirlenmiştir. Hüküm süren iki toplumlu çatışma Mart 1964'de BM'nin Kıbrıs'a BM Barış Gücü göndermesini gerektirmiştir. Kıbrıs Rum saldırıları karşısında hayatta kalan Kıbrıslı Türkler Ada yüzölçümünün %3'üne tekabül eden küçük yerleşim bölgelerine sığınmak durumunda kalmışlardır.

1963'den bu yana Ada'da Kıbrıs'ın bütününi temsil edecek ortak merkezi bir idare bulunmamaktadır. Kıbrıs Rum tarafı "Kıbrıs Hükümeti" olduğunu iddia etmekle birlikte Kıbrıslı Türkler ve Kıbrıslı Rumlar 1963'den beri kendilerini ayrı olarak idare etmişlerdir. 1960 Ortaklık Cumhuriyeti'nden dışlanmalarından itibaren Kıbrıslı Türkler kendilerini yönetmek ve halkının günlük işlevlerini düzenlemek için bir takım idari mekanizmalar tesis etmiştir. Önce, 27 Aralık 1967'ye kadar görev yapan Genel Komite'yi kurmuşlardır. Bilahare, ihtiyati Kıbrıs Türk Yönetimi adı altında yeni bir idare tesis edilmiştir. Daha sonra, 21 Aralık 1971'de Kıbrıslı Türkler "ihtiyati" kelimesini kaldırarak yönetimlerini Kıbrıs Türk Yönetimi olarak adlandırmıştır. Kıbrıslı Türkler için 1963 ve 1974 arasındaki dönem yoksulluk, izolasyon, ulaşım sıkıntısı, korku ve güvensizlik dönemi olmuştur.

15 Temmuz 1974'te ENOSİS'in hemen hayata geçirilmesi hedefiyle Yunanistan'daki cunta Kıbrıslı Rum EOKA unsurlarıyla işbirliği içerisinde Kıbrıs'ta bir darbe gerçekleştirmiştir. Ada'da daha fazla kan dökülmesi tehlikesi karşısında Türkiye 1960 Garanti Anlaşması'nın 4. maddesine dayanarak askeri müdahalede bulunmuştur. Türkiye'nin müdahalesi Ada'da daha fazla şiddet ve can kaybına engel olmakla kalmamış, aynı zamanda Ada'nın Yunanistan'a ilhak edilmesine engel teşkil etmiştir.

Başpiskopos Makarios bile 19 Temmuz 1974 tarihinde Güvenlik Konseyi'ne yaptığı konuşmada darbenin Atina'daki askeri rejim tarafından organize edildiğini ve Rum Milli Muhafız Ordusu'nda görev yapan Yunan subaylarınca yürütüldüğünü söylemiştir. Makarios 15 Temmuz 1974 tarihinde Yunanistan'ın Kıbrıs'ta organize ettiği olayın bir devrim teşkil etmediğini "Cumhuriyetin bağımsızlığını ve egemenliğini ihlal eden bir istila" olduğunu belirtmiştir.

2 Ağustos 1975'te Viyana'da gerçekleştirilen toplumlararası görüşmelerde üzerinde mutabık kalınan Nüfus Mübadelesi Anlaşması kapsamında BM'nin yardımı ile güneydeki Kıbrıslı Türkler kuzeye, kuzeydeki Kıbrıslı Rumlar ise güneye transfer edilmiştir.

Türkiye'nin müdahalesi, Yeşil Hattı genişleterek bugünkü sınırın çizilmesiyle Ada'nın iki kesimliliğini, Nüfus Mübadelesi Anlaşması ile de nüfusların bölgesel gruplaşmasını sağlayarak öngörülen anlaşmanın iki kesimli karakterini tanımlamıştır. 15 Kasım 1983'te KKTC Kurucu Meclisi oybirliğiyle Bağımsızlık Deklarasyonu'nu kabul etmiştir. Deklarasyon'da açıkça Kıbrıs Türk tarafının "Kıbrıs'taki iki halkın yanyana yaşamasının mukadderat olduğu ve eşitlik temelinde yürütülecek müzakerelerle barışçıl, adil ve yaşayabilir bir çözüm bulunması gerektiği inancında" bulunduğu ifade edilmektedir. İlaveten, KKTC'nin ilanıyla Ada'da iki halk arasındaki ortaklığın yeniden tesis edilmesi ve sorunun diplomatik kanaldan çözülmesi hedeflenmektedir.

KKTC Cumhurbaşkanı Dr. Derviş Eroğlu ile Rum Lider Nikos Anastasiadis arasında 11 Şubat 2014'te sağlanan mutabakat neticesinde yayımlanan Ortak Açıklama'da, Ada'da iki bölge, iki kesimli ve siyasi eşitliğe dayalı, Kıbrıslı Türkler ile Kıbrıslı Rumlardan neşet eden 'tek' egemenliğe sahip bir federasyon kurulması üzerinde mutabakat sağlanmış, kurulacak olan federasyonun eşit

statüde iki kurucu devletten oluşması ve bunların hiç birinin diğeri üzerinde hak veya yetki iddiasında bulunamaması öngörülmüştür. Bu çerçevede, önce KKTC Cumhurbaşkanı Eroğlu ile Rum Lider Anastasiadis, Mayıs 2015 tarihinden itibaren ise KKTC’ndeki Cumhurbaşkanlığı seçimlerinden sonra göreve gelen Cumhurbaşkanı Akıncı ile Rum Lider Anastasiadis arasında müzakerelerin son aşamasında ele alınması kararlaştırılan toprak düzenlemesi, güvenlik ve garantiler başlıkları haricindeki konularda yoğunlaştırılmış müzakereler yürütülmüştür.

Kıbrıs Türk tarafının sergilemiş olduğu yapıcı yaklaşım neticesinde Ekim 2016’da iki Lider, üzerinde henüz uzlaşa sağlanamamış konularda ilerleme elde etmek, toprak düzenlemesi başlığının kriterlerini tespit etmek, güvenlik ve garantiler başlığının da görüşüleceği Beşli Konferansın gerçekleşmesini sağlamak amacıyla Ada dışında bir araya gelme kararı almıştır. Bu çerçevede, 7 – 11 Kasım 2016 tarihleri arasında İsviçre’nin Mont Pelerin kasabasında açılışı Birleşmiş Milletler Genel Sekreteri Ban Ki-Moon’un da katılımıyla gerçekleştirilen birinci Mont Pelerin toplantısı gerçekleştirilmiştir. Diğer konuların yanı sıra toprak konusundaki kriterlerin tespitinin yapılması öngörülen söz konusu toplantıda uzlaşya varılamamış ve Rum Lider Anastasiadis’in talebi üzerine 9 günlük bir ara verilmiştir.

20 – 21 Kasım 2016 tarihlerinde gerçekleştirilen ikinci Mont Pelerin toplantısında, Türk tarafının tüm açılımlarına rağmen Rum tarafının maksimalist tutumu neticesinde sonuç alınamamıştır. Öyle ki, Rum tarafı yönetim ve güç paylaşımı başlığı altında yer alan ve Kıbrıslı Türkler açısından siyasi eşitlik ve yönetime etkin katılım bağlamında büyük önem arz eden dönüşümlü başkanlık ve karar alma mekanizmalarına ilişkin unsurlar ve mülkiyet başlığı altında önem arz eden muhtelif unsurlar hususunda uzlaşya yoluna gitmezken, toprak konusundaki kriterlerin belirlenmesinde herhangi bir esnekliğe yanaşmayarak bu konuyu diğer konulardan bağımsız bir şekilde sonuçlandırmayı hedeflemiştir. Rum tarafı ısrarla 11 Şubat 2014 tarihli Ortak Açıklama’da ‘tüm konuların birbiriyle ilintili olarak müzakere edileceği’ mutabakatına sadık kalmamıştır. İlâveten, önceden varılan mutabakatların aksine, Kıbrıs Rum yönetimi, Beşli Konferans için de ön şartlar ortaya koymuştur.

İstenilen şekilde sonuçlanmayan Mont Pelerin toplantılarını müteakip, Türk tarafının ısrarları neticesinde iki Liderin BM Genel Sekreteri (BMGS) Kıbrıs Özel Danışmanı Espen Barth Eide ile 1 Aralık 2016 tarihli görüşmesinde taraflar yarım asırlık müzakere tarihinde ilk kez Beşli Kıbrıs Konferansı’nın İsviçre’nin Cenevre kentinde toplanması kararını almıştır. Bu çerçevede, 9 – 11 Ocak 2017 tarihlerinde gerçekleştirilen toplantılarda iki taraf 5 başlıkta uzlaşya sağlanamayan konularda ilerleme kaydetmeye çalışmıştır. Müteakiben, 12 Ocak 2017 tarihinde gerçekleştirilen Kıbrıs Konferansı’na Kıbrıs Türk tarafı, Kıbrıs Rum tarafı, garantör ülkeler Türkiye, Yunanistan ve İngiltere katılmış, Avrupa Birliği de gözlemci sıfatıyla yer almıştır. Konferans’ta taraflar güvenlik ve garanti konularına ilişkin tutumlarını belirtmiş, ancak Yunanistan’ın erteleme talebi üzerine bir çalışma grubu oluşturulması ve görüşmelerin 18 – 20 Ocak 2017 tarihlerinde teknik düzeyde sürdürülmesi kararlaştırılmıştır.

İsviçre’de beş tarafın katılımıyla gerçekleştirilen çalışma grubu toplantısının tamamlandığı 19 Ocak 2017 tarihinde BMGS Kıbrıs Özel Temsilcisi Espen Barth Eide basın açıklaması yaparak görüşmelerin olumlu bir havada seyrettiğini ve Liderlerin yol haritasını belirlemek üzere yeniden bir araya geleceğini açıklamıştır.

Türk tarafı tüm iyi niyetiyle sorunun çözümü için çaba sarf ederken, 1950 yılında yapılan ve Rumların %96’sının Kıbrıs’ın Yunanistan’a bağlanmasına destek verdiği ENOSİS Plebisitinin Rum okullarında kutlanması yönünde Rum Meclisi’nin 10 Şubat 2017 tarihinde almış olduğu karar müzakerelere telafisi zor bir darbe vurmuştur.

İki ay kesintiye uğrayan görüşmeler söz konusu yasada değişiklik öngören tasarının Rum Meclisi'ne sunulması neticesinde yeniden başlamıştır.

BMGS Kıbrıs Özel Temsilcisi Espen Barth Eide, Mayıs ayında Ada'da yeniden mekik diplomasisine başlamış, Haziran ayında tarafların görüşmelerin yeniden başlaması yönünde irade belirtmeleri üzerine Cumhurbaşkanı Akıncı ile Rum Lider Anastasiadis, Birleşmiş Milletler Genel Sekreteri Antonio Guterres ile New York'ta 4 Haziran tarihinde bir araya gelmiş ve görüşme neticesinde Kıbrıs Konferansı'nın kaldığı yerden 28 Haziran 2017 tarihinde yeniden başlaması kararlaştırılmıştır.

28 Haziran 2017 tarihinde İsviçre'nin Crans Montana kasabasında toplanan 2. Kıbrıs Konferansı yaklaşık iki hafta sürmüş ve sonuçsuz kalmıştır. Konferans'ın üçüncü gününde Crans Montana'ya gelen BM Genel Sekreteri Guterres, 5 konu (toprak, siyasi eşitlik, mülkiyet, eşdeğer muamele ile güvenlik ve garantiler) üzerinde bir "paket anlayışı" önerisinde bulunmuştur. Bu kapsamda, iki taraf beş konu başlığında, garantör ülkeler ise güvenlik ve garantiler başlığındaki önerilerini hazırlayıp sunmuşlardır. Kıbrıs Rum tarafının ilk etapta yaptığı önerilerin mevcut çerçevenin dışına çıktığı tespit edilmiştir. Keza, Rum tarafının önerisinde, daha önce prensipte üzerinde mutabık kalınan hususlardan geri adım atıldığı da gözlemlenmiştir. Kıbrıs Türk ve Türkiye taraflarının masaya koydukları öneriler Genel Sekreterlik çerçevesinin içinde kalmıştır. Tüm bunlara ve Genel Sekreterliğin süreci nihayete vardırılmak amacıyla 6 Temmuz'da Crans Montana'ya yeniden gelmesine rağmen Kıbrıs Rum tarafı, gerek 5 başlıkta uzlaşmaya yanaşmaması, gerekse çözümün uygulanmasının ilk gününden itibaren "sıfır asker – sıfır garanti" tutumunu sürdürmesi nedeniyle Guterres Konferans'ın başarısızlıkla sonuçlandığını ilan etmiştir. Guterres, Konferansın başarısızlıkla sonuçlanmasının tek bir nedeni olmadığını, tüm başlıklarda uzlaşa sağlanamadığı için sonuçsuz kaldığını da vurgulamıştır.

Bu sonuç, Kıbrıs Rum tarafının 1968 yılından bu yana sürdürülen müzakere süreçleri boyunca sergilediği uzlaşmaz tavrını ve Kıbrıs Türk tarafıyla güç paylaşımı ve siyasi eşitlik içeren bir anlaşmaya varmaya yönelik her türlü adımdan imtina ettiğini bir kez daha açıkça ortaya koymuştur. 7 Temmuz'da herhangi bir anlaşmaya varılmadan sona eren Kıbrıs Konferansı neticesinde geline noktada, Kıbrıs konusuna, BM Genel Sekreteri'nin iyi niyet misyonu ve mevcut parametreler çerçevesinde bir federasyon oluşturma çabalarının tükendiği söylenebilir.

Kıbrıs Türk tarafı açısından müzakerelerin kaldığı yerden devam edebileceği yönündeki anlayış kabul edilebilir değildir. Sonuçsuz kalan yalnızca Kıbrıs Konferansı olmamış, mevcut parametreler altında yürütülen müzakere süreci de nihayete ermiştir.

İki toplumlu, iki kesimli, siyasi eşitliğe dayalı federal bir çözümü öngören BM parametreleri temelinde bir uzlaşmayı hedefleyen ve aslen 50 yıldır denenip sonuç alınamayan bu ve benzeri süreçlerle daha fazla zaman kaybedilemeyeceği aşikardır. Taraflar halihazırda önümüzdeki dönem Kıbrıs konusunda izlenecek yola ilişkin bir düşünme ve değerlendirme safhasına girmiştir.

TÜRKİYE – KKTC TİCARETİ
(ABD Doları)

YIL	İHRACAT	İTHALAT	DENGE	HACİM
2015	1 058 425 000	93 983 000	964 442 000	1 152 408 000
2016	941 980 000	89 249 000	852 731 000	1 031 229 000
2017	1 128 732 000	92 199 000	1 036 533 000	1 220 931 000
2018	1 249 559 000	89 416 000	1 160 143 000	1 338 975 000
2019	1 298 165 000	62 465 000	1 235 700 000	1 360 630 000
2020	860 136 000	80 082 000	780 054 000	940 218 000
2021 - Ocak	68 323 000	8 365 000	59 958 000	76 688 000

MÜTEAHHİTLİK HİZMETLERİ ALANINDAKİ İLİŞKİLERİMİZ

Firmalarımız, KKTC’de bugüne kadar çeşitli alt ve üstyapı işleri üstlenmişlerdir. Bu işler kapsamında; kentsel altyapı, otoyol ve otoyol iyileştirilmesi, tarım amaçlı baraj, sosyal konut, içme suyu temini ve havalimanı projeleri yer almaktadır.

Ayrıca, bazı Türk müteahhitlik firmalarının ülkede 5 yıldızlı otel ve tatil köyü yatırımları mevcut bulunmaktadır.

**KKTC’DE TÜRK MÜTEAHHİTLİK FİRMALARI TARAFINDAN ÜSTLENİLEN
PROJELERİN YILLARA GÖRE DAĞILIMI**

YIL	PROJE SAYISI	PROJE BEDELİ (ABD Doları)
2016 ve Öncesi	88	921.196.314
2017	9	329.454.423
2018	4	11.118.866
2019	3	22.007.600
2020	-	-
2021/OCAK	-	-
TOPLAM (1972-2021/Ocak)	104	1.283.777.203